

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtkih ☉ 8. novembra 1917

Povodom prvega imendana

Njegovega Veličanstva cesarja **Karla I.** kot avstro-ogrskega vladarja

Jugoslavija prihaja
zdaj pred te, naš svetli car,
roko in srce podaja
s prošnjo srčno tebi v dar:

Ti osrečiti jo hoti —
bodi oče ji skrbeč!
In ob miru biser bo ti,
in ob vojski krepek meč.

Ljudje od Soče.

(Spisal Stanko Bor.)

V.

Osamelo dekle.

Ko mi je major natančno razložil, kako nalogo imam: prepeljati se z dvajsetimi možmi na ono stran Soče, zasesti skupino hiš — kar je notri sovražnika, pobiti ali ujeti — dražiti sovražnika, ga opozarjati in vleči nase, da poročnik trinajste, ki pride za mano, kolikor mogoče neopazeno pride do železniške postaje, v kateri se zbira sovražnik, in jo razstrelji, pred jutranjim svitom mora biti delo dokončano in mi nazaj — ko mi je major vse to povedal in mi želel srečo na negotovo pot, sem vstal od mize in stopil iz hiše. Svežega zraka se mi je zahotelo.

Na pragu sem obstal. Mesečna noč, kakor so mesečne noči ob Soči: tihe, bajne, čarobne, da bi vzbudile v najtrdejšem srcu tiho melanholijo; blizu šume valovi naše reke in povzročajo v srcu plaho slutnjo; tik ob vratih popravljajo pionirji star, preperel čoln, mašijo luknje na njem, zalivajo špranje s smolo. Ali bo držal čoln? Ob steni nasprotne hiše leži, sedi, ali na mestu prestopa z noge na nogo dvajsetorica, ki gre z menoj. Nihče ne govori glasne be-

njegovo lepoto; ali je na tem obrazu vedno razlita tajna milina, ali si samo domišljam, ne vem; kodri, ki so se vsuli na čelo in senci, večajo izraz plahega pogleda, ki nemirno bega od mene na tla in odtod zopet na moj obraz.

Gledam, gledam ta obraz in se čudim, kaj hoče od mene, čemu ji bo, če ve, da grem ravno jaz na ono stran.

»Torej greste res vi?«

»Grem!«

»Povedala bi vam rada... opozorila bi vas rada, da se ne prepeljite v bližini razstreljenega mostu. Soča je ravno ob njem hudomušna, iz vode molijo ostanki stebrov, čoln bi lahko zaneslo nanje in ga razbilo... Poznam Sočo, z one strani sem doma...«

»Hvala!«

Še vedno jo gledam začudeno. Moj pogled jo spravlja v zadrego, nemirno privija ruto k sebi, pogleda ne dvigne od tal, z nogo razmetava pesek na tleh.

»To sem vam hotela povedati, ker poznam Sočo. Z one strani sem doma.«

Večja kot prej je njena zadrega.

»Prav lepa vam hvala! Res ne vem, s čim sem zaslužil, da se toliko zanimате in toliko skrbite za moje in moje dvajsetorice življenje. Če gre po mojem, se ne prepeljemo blizu mostu, prav gotovo ne na gornji strani bivšega mostu, če dobim povelje... hm...«

Zmignem z ramo, nalašč sem povedal na dolgo in široko, ker vidim, da mi

Ne, nikar ne jokaj, dekle, prosim te, ne jokaj! Ne morem videti solz, zlasti tvojih ne bom mogel videti! Kaj hočeš od mene? Ali naj pozdravim mater, če jo slučajno vidim? Ali ji naj kaj naročim? Zakaj ne prideš takoj na dan s svojo željo, zakaj tako po ovinkih, zdaj malo da ne z jokom spremljano?

Dekle drgeče, kot da jo stresa mraz.

»Kaj ste sami na tej strani? Nimate sorodnikov?« vprašam, ker moram nekaj reči.

»Mame nimam na tej strani!«

»Ali mislite... ali upate, da jo vidim, če pridem srečno na ono stran?«

Dvoje milih, temnih oči zre prosee name, na trepalnicah blestijo svetle solze kot biseri iz zakladnice zamorskega kralja, roke je sklenila kot k molitvi in jih dviga proti meni.

»Ah, če bi bili... če bi bili tako prijazni... če bi hoteli... če bi mi pomagali... Bog Vam povrne, kar storite za obupano siroto... Kaj sem, kam naj grem, kaj naj storim brez matere... sama... tako sama... saj ni naša hiša tako daleč od železniške postaje... par minut, in pri njej ste.«

»Katera je vaša hiša?«

»Ni daleč, prav gotovo ni daleč od postaje. Če greste od postaje po cesti ob tiru, pridete do poljskega pota, prestopite železniški tir, greste po tej poti na levo, ste v trenutkih pri naši hiši.«

»Ali stoji na samem?«

»Ne, ali najdete jo v temi kot v rogu, če greste po opisanem potu. Kaj bi je ne našli v taki mesečini, kot je danes!«

»Ali je katera tistih hiš, ki leže nasproti izlivu potočka, ki ste ga prej omenili?«

»Da, prva proti Soči med tistimi hišami! Saj to ni taka razdalja od postaje do naše hiše! Od daleč se vidi večja kot v resnici. Kolikokrat sem jo prehodila hitro, kot bi dihnila, prvi dih pri postaji, drugi že doma. Verjemite mi, ni taka razdalja, kot se vidi od daleč! In pri potočku pridete najgotoveje in najpreje in najsrečneje na ono stran. Poznam Sočo, tu Vas najmanj zanese navzdol!«

Nikar me tako živo in tako naglo in tako v strahu, da mi bo razdalja prevelika, ne prepričaj!

»Če pridem srečno na ono stran, prestopim prag vaše hiše!« rečem počasi in s poudarkom.

»Gospod...«

Njena desnica je ujela mojo, čutim, da se ji trese, čutim, kako me boža njena hitra, nemirna sapa po obrazu.

»Kaj naj povem Vaši materi?«

»Vi se me usmilite? Vi mi pomagajte?«

»Prav gotovo! Kaj naj naredim?«

»Bog naj Vam plača, kar naredite za siroto!«

»Kaj naj naredim?«

»Vzemite jih s seboj na to stran! Ali vzemite mene na ono stran!«

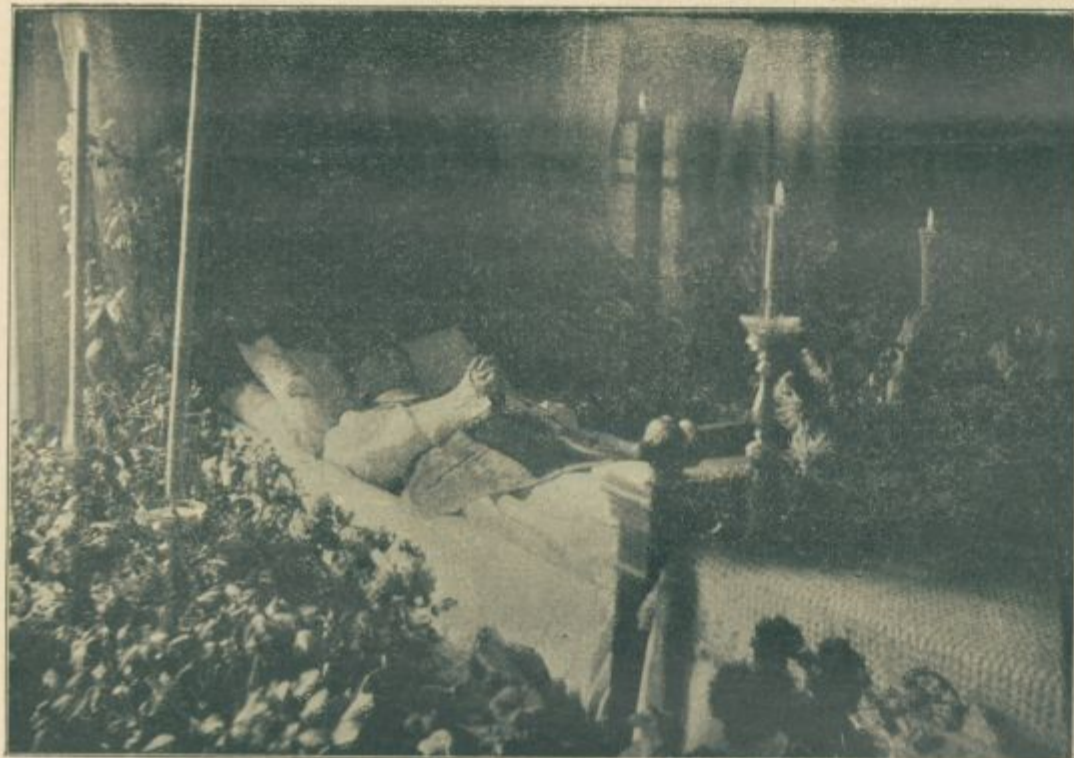
»Čujte, to je vendar...«

»Usmiljenje! Ali eno ali drugo! Ali naj smo skupaj, ali...«

V tistem hipu je naenkrat strahovito zagrmelo na oni strani. Kakor da so se s hrumom in truščem dvignile gore in hite na to stran; kakor da se je iz vseh moči zakrohotal satan, je deloval ta nepričakovani grom v mesečno tiho noč.

Dekle me je tesneje stisnilo za roko, se v prvem hipu pritisnilo k meni, kot da bi iskalo zavetje, potem se je plahoma ozrlo proti južni strani, vse se je treslo.

Pionirji so, kot bi odrezal, prenehali

Dr. Krek na mrtvaškem odru v župnišču v št. Janžu.

sede, tiho, pritajeno šepetajo, tudi pionirji ne govore glasno, še udarcem kladiv hočejo dati kolikor mogoče tih odmev. Zdi se mi, da vlada v srcih vseh pritajeno, nemirno pričakovanje nečesa... nečesa... kaj vem česa?!

Namerim korake proti dvajsetorici. Tisti hip se izvije iz temnega dvorišča ženska postava, zavita v veliko ruto, in hiti s plahimi koraki proti meni. Rado veden obstanem.

»Gospod, ali greste vi na ono stran?«

»Povelje imam!«

Ruta ji zdrkne z glave. V mesečini zrem v lep dekliški obraz, ki je gledal dosedaj osemnajst, devetnajst pomladi, mesečina mu daje poseben sijaj in več

ni povedala, kar mi je hotela povedati. Dviga glavo, zato preneham sredi stavka.

»Ne, ne, ne smete na gornji strani blizu mostu! To bi pomenilo... to bi bila vaša... ne, ne blizu mostu... Jaz vem, kje bi bilo najprimernejše mesto... Tam, kjer se izliva potoček v Sočo... Verjemite mi, poznam Sočo, z one strani sem doma...«

»Z one strani ste?«

»Da, z one strani! Ko se je zvedelo, da bo vojna, so me poslali mati na zvit način na to stran... Sovražni vojaki... mlada dekleta... to sem po ovinkih čula... Rekli so, da pridejo za mano, pa so razstrelili most... njih ni na tej strani...«

z delom in se ozrli proti jugu, moja dvajsetorica, ki je opazovala z zanimanjem moj razgovor z dekletom, je kot onemela obsedela in obstala na mestu, šele v prihodnjih hipih so okrenili glave v smer, odkoder je prihajal grom.

Sto gromov se je strnilo v en sam mogočen, nepretrgan, vedno silnejši, vedno bolj naraščajoči grom. V zraku je zažvižgalo, zaječalo, zatulilo, kot da so planili gorski duhovi iz temnih votlin in

začeli v zraku boj na življenje in smrt. Na obeh bregovih so se začele pojavljati lučce, ki so tako naglo, kakor so se pojavljale, tudi ugašale.

Na hišni prag je planil major.

»Kaj je?«

»Na plavski odsek bruhajo topovi!«

In že je planil pribočnik iz hiše in naznanil majorju, da naznanja telefon, da napada sovražnik v sosednjem odseku.

»Na svoja mesta! Danes ne gremo na ono stran! V strelske jarke, takoj!«

Dekle je izpustilo mojo roko, si zakrilo obraz in omahovaje odstopilo.

»Kaj stojiš, ali ne razumeš besedice ,takoj'?« je klical major na pragu in kaval z roko name.

In odšel sem z dvajsetorico, časa nisem imel niti toliko, da bi zaklical dekletu tolažilno besedico.

Ob pogrebu dr. Kreka. 1. Sprevod po Radeckega cesti. — 2. Pokojnik na mrtvaškem odru v škofijski palači. — 3. Žalni venc s traki na koridorju škofijske palače. — 4. Sprevod čez frančiškanski most. — 5. Zbrano občinstvo tik pred prihodom spreveda. — 6. Zastavonosci raznih društev.

Pod Učko goro. (Dalje.)

Slika iz časa francoske vlade. — Lea Fatur.

Čakajte! — Ponižen in potrpežljiv je Pompilio. Zdaj se zadovoljuje, da spleza do Kuka, da sreča in pozdravi Vido: »Božja pomoč, devojka!« — da mu odzdravi ona ponosno: »Bog z vami, carinar!« — Ako dobi Marka, bo pela druga pesem...

Kača črnica se solnči na stezi, brinjevka kljuje, a ne odkljuje jagode, pogorelček odpira kljun, a ne zapoje. Še stoji solnce visoko pod goro. Pompilio lazi po stezi, se plaši črnice, se brani kopin.

Žvižg jastrebov... Kje je ptica?... Žvižg se ponovi pod Preluko, se oglasi pri Voloski. Pompilio se ozre na morje. Od Beršeca jadra ob obrežju ladja, ne more je še razločiti. Pod Volosko so ribiči — a a a... Ribiči se kličejo z žvižgi na lov... Topničarka je pred Reko, pod ustje topov, o belem dnevu ne bo prišel...

Drči po skalah. V naglih skokih prihaja navzdol Rok, v platneni široki srjaci in modrih hlačah, vrat razgaljen, na rami mrežo. Nič se ne začudi, ko zagleda ostro motrečega carinarja, hladno pozdravi: »Bog z Vami! — »Kam, Rok?« — vprašuje ostro Pompilio. »Na ribe. Žvižg me kliče, obeta se dober lov.«

Že drči navzdol. Jezno gleda carinar za njim: »Čakaj, dečko! Zastavim ti lov. Dober vojak boš, tu si mi na poti... Vse to ribarjenje se mi zdi danes čudno. Ribiči vozijo sem in tja, mečejo mreže, jih potegujejo, kot bi se igrali... Rok je že na vodi, vesla. Migajo mu. Hiti. Kmalu bodo vkup... Zdaj veslajo vsi proti sv. Jakopu... —

Carinar je obstal, na obrazu se mu je zazrcalila misel. Obrnil se je navzdol, opazovaje od Bršca prihajajoči brod in ribiče, samo včasih je pogledal na Kuk, in ko je zagledal tam bele rokave, se je nasmehnil zavistno zlobno: »Prikliče ga! — Da gleda tako za menoj, hitel bi tudi jaz v naročje smrti... — Morda nočoj? — Pokličem prijatelje, ki me čakajo pri Bradašini.« —

Na Kuku stoji Vida Katina, z bačvo vode na rami, in gleda naporno na morje, roki s pletivom počivata. Prihitela je od

Dr. Adler, ki je ustrelil ministrskega predsednika grofa Stürgkha radi njegove nesrečne politike; prvotno je bil obsojen na smrt, pozneje pomilostjen na 18 let težke ječe.

studenca, ko je brlizgnil znani žvižg. — Darinka je pustila vodo in tekla domov, vedoč, da odhaja Rok.

Nekaj neskončno milega je razlito nad čakajočo deklico. Čisto in belo je njeno krilo, lepo se prijema ramen pisana ogrinjalka, bele volnene nogavice, opan-

Novosestavljenega ministrskega kabineta

ruski zunanji minister Tereščenko

čici, vse je prešito z modro nitjo, obročka dva na prstu pripovedujeta, zakaj je tako žalostno mlado lice: Zaverjena in izprošena je deklica, a kdaj bo še svetli dan poroke, poln mora biti prej prstanec prstanov, ženin pa je na daljnem morju. Napredena, stkana in sešita, sešteta in na rovaš je zapisana bala, poroki pa brani materina kletev: »Tako mi Bog pomagaj in sveta Lucija! Nikdar...«

Se li ustavijo kdaj bela jadra pod Preluko, ali stopi begunec prost na domača tla? Nikdar, dokler vlada tu Francoz — nikdar! — Hite kdaj viloviti konji, nakiteni svatje iz Bedinega sela v Preluko? — Nikdar, je rekla Kastička, nikdar! — In žalost je zdaj v ponosnem mestu, kakor je v bednem selu, žalost je povsod enaka gospa svetá!

Tam gori ne zveni več veselo nabičanje kotlov. Prazna stoji delavnica, gospodar je utonil na poti na sejem v Spljet, pomočniki so ušli vojaščini v Avstrijo — in najhujša rana materinega srca — mlajši sin, ljubljenec materin in Markov — on je v vojski, ki gre v neznane, mrzle kraje... Dobro, da ne Marko, dobro, da ga ni...

Vendar ga kličejo oči in srce: »Marko, moj kraljevič!« — Oči željno slede jadrom, ki gredo od otokov do otokov, gredo proti Dalmaciji in Turški, se vračajo na Trst, gredo v velika, daljna morja: »Nesite Marku pozdrave tožnega srca!«

Pa dobro, da te ni tu, Marko. Bolj varen si v daljavi, nego bi bil tu. Zdaj ne gledajo več ne na leta ne na rodbino, zdaj so razglašene trde, nove postave, udarec v srce vernega naroda, zdaj straži morje ilirsko brodovje, narodna straža in nji pridelnjeni vojaki. V tri dele je razdeljeno brodovje — topovi groze v Zadru, Dubrovniku, Kotoru, v Piranu, Rovinju in Pulju — vendar se rogaajo temu anglešké ladje s kapitani domačini...

Dobro, da te ni, Marko. — Zlato svetinjjo je dobil kapitan Radivojevič od Francoza za verno službo — angleški kapitan ječo in sramoto. Dobro, da te ni. Ovađstvo cvete vsled nagrad — raste pa tudi jeza in pogum.

Bliža se brod od Bršca, trebušast je, gibčen in uren. To bo skrivač — klical je žvižg. Brez strahu izkrca, kakor že večkrat, pod Učko. Prišel bi v Preluko, a ni varno, kar straši tod carinar.

Ni varno, Marko, ni varno!... Huda

postava zadeva begunce, še kapitan, ki ga vzame na brod, izgubi ladjo in čast, služiti mora na vojnem brodu kot prostak. In begunec v angleški službi? — Razbobnal je boben po Kastvi in po Veprincu, klical je po otokih in gorah: »Vsak Francoz, ki nosi orožje zoper Francijo, zapade smrti, njegovo imetje se zapleni!«

In Francoz ne piše svojih postav za šalo. Aprila je prinesel list, ki se tiska v Ljubljani, vest, ki je pretresla mater vsakega begunca, pel jo je boben od otoka do otoka, od gora do gora: »Peter Splivac iz Jelce na Lesini je bil zasačen na sovražnem brodu in je bil obsojen od vojne mornariškega sveta na smrt po § 75 zakonika...«

Ustrelili so ga v Trstu... Kakor onih dvatisoč tržaških brambovcev, ki so branili Trst o prvem prihodu Francozov in so izginili v reki krvi, ki poplavlja svet že toliko let. Kar pomni Vida, je vojna in nemir. In to selo tako samo... Boji se Vida carinarjev, orožnikov...

Vedno lazi Italijan po Preluki, zaluže Vido, se dobrika materi. Grdo ga gleda babica, ne odgovori mu ded, dvigne oče veslo. Mati pa se pogovori z njim, ga sprevaža žejnega preko voda.

Da bi že bila v Kastvi! Kako stremita za tem ded in babica, da se vrne častno vnukinja, odkoder je odšla sramotno babica. O, kako je borno revno to selo, ki ni vzrastlo kakor druga iz sorodnih rodbin, kjer je zgradila hiše in naselila ljudi samo potreba.

V skalo, iz skale si je postavil ded hišo, ko ga je zapodila zloba in neumnost iz rodnege mesta. Pri tleh prostoren hram,

Junak gore Sv. Gabrijela — poročnik ljubljanskega plan. polka Makso Peterlin,

ki je dne 5. septembra 1917 na gori Sv. Gabrijela v presenetljivem napadu s 6 možmi razbil 40 mož močni laški bataljon, ki je prodiral našim za hrbet in hotel odločiti bitko in usodo velevažne višine. Za ta svoj drzni in uspešni čin, kateremu je težko dobiti primere, in za vedenje v obupni brambi svoje obkoljene stotnije naslednji dan je bil predlagan za visok Leopoldov red. — Taki so Slovenci!

nad njim mostovž, velika kuhinja, dve sobi in čumnata, ki ima skrit vhod v jamo...

Izgladil je bil ded sivo skalo, v košu na hrbtu mu je prinašala babica prst in gnoj. Porval je rdeče brinje in zasadil je trto in oljko. Nad dedom je zvijal kremplje

razsrjeni orel, sovražno je skovikala iz jame pregnana sova, grozeče so frfotali veliki netopirji, bučalo je votlo iz jame, veter je vil brinje, jezno se je penilo od spodaj morje.

Babica pa je naredila križ iz oljkove veje in nabila ga je nad vhodom, kropila je z vodo iz krstnega kamna in govorila: »Šla je Devica sred polja, mirujte, moči gora in voda...«

Duhovi so mirovali. Le včasih je trkala in tožila utopljenčeva duša. Babica je vzela vodo vseh svetih in govorila: »Vrni se v miru, brat; sveža voda ti kropi veliki grob...«

Hudi časi so, kar pomni Vida — babica pravi, da so bili hudi takrat, ko se je bila tukaj naselila. Vojna, pomor in žalost so hodile po deželi. Sedem let sta se bila Marija Terezija in Prus. Vojaki so se vračali pohabljeni, prinašali so neznane bolezni. Konjska mrzlica, dvanajsti lišaj, rdeča in ogrska bolezen so mučili in pobirali ljudi. Človeka je treslo in treslo, bledel je, vlekel se je kakor senca; človek je dobil rdeče peteh, gorel mu je drob, počrnel in posušil se je jezik.

Babica pa je lazila po Učki in je nabirala čudovito astramontano, sivo rubijo in lečni koren, ob morju je dobila pisanih alg, preko morja je dobila dišeče skorje, pod Kukom se je nudilo brinje. Prihajali so in prihajajo po leke in po svete. Za uroke, za strup, za začaranje. Kadar potrebujejo babice, jo časte; kadar so ozdravili, zmerjajo vražarico; kadar jim pogine žival, groze čarovnici...

Da bi že mogla od tu! V kraj, kjer ne bi zmerjale matere vedmine hčere, v kraj, ki ne pozna mračne vere v čarovnice. Akam, Vida, ko si navezana na tu za veke?!

Kaj je nakrat z bregantino, ki je plula mirno ob bregu? Splašila se je ptica, pokaže in se skrrije ob ovinkih. Glej! Francoz! Reška topničarka! — Čuvaj Bog mornarje! — Kdo jo je klical, kdo je ovadil?...

Carinar! Bridko se stisne dekličino srce. Zakrije si obraz — meni, da bo za-

grmel zdaj, zdaj strel. Tiho? — In nič se ne razburi v Bedinem selu?

Pogledala je plaho na morje. Bregantina je izginila. Veselo je vzkliknila: »Dobrega pilota imajo! — Zdaj naj jo išče Francoz!« (Dalje.)

Po svetu.

Lahi na dolgi črti premagani.

Dne 24. oktobra so pričeli naši z napadi na verolomne Lahe. Ta dan so vdrli naši vojaki v laške postojanke na tol-

stojank. Imeli so zasedeno le ono našo goriško in furlansko ozemlje, ki so ga jim naši že ob začetku vojne prepustili brez boja.

Naši so pa v enem tednu s srečno in modro započetimi napadi, s primeroma ne veliko armado ob zgornji Soči razdrli fronto dveh laških armad ter jih prisilili, da so bežale, prepustivši veliko ujetnikov in vojnega blaga zmagovalcem. Naglo, skoraj neopaženo od sovražnika so vdrli naši od Tolmina in proti Kobaridu, osvojili Rombon, polastili se Žage, zavzeli gorovje Kolovrat, Matajur in se vdrli kakor

Izza dni strahu v Trstu, ki so ga povzročali italijanski letalci: Učinek bombe, ki je prodrla streho in eksplodirala (zgoraj). — Bomba, ki je prodrla par nadstropij in obležala nerazpočena poleg divana (spodaj).

minskem in krnskem pogorju. — Dve in pol leta so Lahi napadali našo 160 km dolgo vojno črto, izgubili so milijon ljudi in vendar so komaj na 40 km dolgi črti pridobili naše zemlje 10 km od naših po-

povodenj proti Čedadu in v enem tednu vzeli Videm (Udine). V sedmih dneh so naše armade pridobile desetkrat toliko zemlje kakor Lahi v dveh in pol leta.

Vodice, Kuk, Sveta gora, Gorica, vse

je v naših rokah in naše čete so že davno čez Sočo na laških tleh. Južna naša armada je zasedla Tržič (Monfalcone) in Palmanovo. Pa tudi od severa s Koroškega prodirajo naši voji proti Huminu, ki je vojaško zelo utrjen kraj. V sredi so pa nemške armade že ob reki Tilment.

Ti srečni vojni dogodki so za nas Slovence velikega pomena. Predvsem so se iz naših krajev premaknila bojišča na laška tla; mora, ki nas je tlačila dve leti, kaj bo ob Soči, je prenehala, da lažje dihamo. Sicer pa je bil naš narod trdno prepričan, da Lah mora biti kaznovan. Lah je začel vojno popolnoma brez vsakega vzroka iz same lakomnosti po Gorici in Trstu, Istri in Dalmaciji, kjer vendar nima nobene pravice, ker je povsod po teh krajih Slovanov več nego Lahov. Zato je kazen za Laha morala priti in strašna je ta kazen. 200.000 ujetih sovražnikov in čez 1800 topov zarobljenih. In koliko so sicer Lah izgubili vojakov v bitkah in na begu, koliko je bilo pokončanih drugih bežečih ljudi, ki jih na tisoče pode proti Tilmentu po samih močvirjih vsled izstopenih rek.

Sedaj še ne vemo, kakšen bo konec na tem bojišču, toda začetek je tak, da

za mir. Če bi naša zmagaja kaj pripomogla, da se pospeši čas za mir, potem je ta zmagaja res velikega pomena, ker po miru hrepeni ves svet, ki ga je groza vojne in strašnih poskušanj, ki pritiskajo na trpeče človeštvo.

Naš cesar, ki je sam osebno vodil kot vrhovni vojskovodja te boje, bo gotovo tudi zmagoslaven pripravljen za sklepanje miru, kakor to vedno poudarja, odkar je zasedel cesarski prestol.

Vlada in poslanci.

Delo v našem državnem zboru gre le počasi naprej. Temu so kriva narodna naspotja, prav posebno pa vlada, ki je zadnja leta pod Stürgkhom gospodarila brez zbornice z nasiljem, pred katerim so morali narodi kar molčati. Kdor je kaj izpregovoril, je bil v nevarnosti, da pride na vislice. Te vrste vlade sicer ni več, a mi še vedno trpimo na posledicah te strahovlade.

Naši poslanci morajo dopovedati vladi prav jasno in s številkami, da ima v ustavni državi prvo besedo cesar in pa narodi, ki govore po svojih poslancih. Vlada mora vedeti, da se narodi ne dajo več slepiti s cukrčki, pa tudi ne strahovati

Narodi hočejo, da poslanci napravijo red pri oskrbovanju ljudi z živili.

Narodi hočejo, da poslanci naravnost povedo naši gosposki zbornici, da naj umeva znamenje časa in naj ne ovira dela državnega zbora v blagor ljudstva. Sedaj ni čas zato, da bi se branile stare krivice, ki jih je zadajal ljudstvu veliki kapital.

In dunajska »Rundschau« z dne 31. oktobra t. l. še dostavlja: In še eno željo in nado imajo avstrijski narodi: Naše sedanje razmerje do Madžarov je v sedanjih oblikah nevdržljivo. Tukaj treba na vsak način nekaj ukreniti. Poslanci morajo brezpogojno zahtevati gospodarsko skupnost. Tako kakor dosedaj ne more več iti naprej. Načela pogodbe z Ogrsko treba, da se preiščejo. Avstrijskim narodom že davno ni nič več na sedanjih skupnostih z Ogrsko, ki obsoja Avstrijo, da mora stradati in plačevati, dočim se Ogrom še vedno dobro godi, po geslu: Tako ni nikjer kakor na Ogrskem.

To so zahteve, ki jih narodi stavijo do poslancev. Močne hrbtenice in neupogljivega tilnika treba poslancem nasproti vladi, nasproti gosposki zbornici in nasproti Ogrski, predvsem pa, da so tolmači splošne želje vseh avstrijskih narodov po častnem miru.

Vrh gore Sv. Gabrijela, za katerega posest so se Italijani silno žrtvovali.

je bilo takih odločilnih zmag še zelo malo v sedanjih krvavih bitkah žal prebogati vojni. Lah so zelo poparjeni, dasi še ne poznajo vse svoje nesreče, ker jim vojaško vodstvo zakriva izgube, kar more.

Nedavno še so Lah v zbornici v Rimu rekli, da nečejo nič slišati o miru, dokler ne dobe Trsta, Primorja in Dalmacije, a sedaj so naše armade globoko na laški zemlji. Morda bodo sedaj kaj bolj pripravljene za mir? Zavezniki Angleži in Francozi jim obetajo pomoč, toda kdo ve, ali bo prišla o pravem času? Morda pa bi bilo vendar bolj pametno, da bi tudi Lah in njih zavezniki odgovorili papežu na njegovo mirovno noto in izjavili, da so pripravljene razgovarjati se glede pogojev

z bičem. Poslanci morajo vztrajati toliko časa v borbi z vlado, dokler vlada ne prizna pravic državnega zbora. Prepričanje mora splošno prodreti to, da preosnova države se mora začeti in izvršiti od spodaj navzgor. Če je vlada tega mnenja, tedaj ž njo, če ni teh misli, pa proti njej. Državni poslanci vseh narodnosti morajo prav umevati svojo dolžnost in skupno vladi povedati, da se država ne more brez odločilnega sodelovanja državnega zbora preosnovati tako, da iz nje izraste velika, mogočna Avstrija.

Narodi hočejo v prvi vrsti, da se njih zastopniki v državnem zboru izrečejo za mir tako odločno in jasno, kakor je to storil slovenski poslanec Hladnik.

vos, amici mei — Kako naj ti pomagamo, ko nam je naša moč tako majhna? Sestre, prijatelji, tovariši-učenci, ki si jim izkazal toliko neizmerne ljubezni, stojimo okrog tebe brez pomoči. Tebe je poklical ljubi Bog k sebi. Tvoja duša se je preselila v nebo, telo pa smo izročili materi zemlji. Potrti stojimo ob tvojem grobu, potrti, ker ti ne moremo pomagati, potrti, ker nam tvoja usta ne govore več. Pa naj so umolknila usta, glasno slišimo tvoje besede, glasno nam govore tvoji nauki in tvoja dejanja. Gledamo te pred seboj, kako si velik kot človek, kako si posebno natanko izpolnjeval Gospodovo zapoved: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. Kdor je prišel k tebi nesrečen, potrt od žalosti in trpljenja, je našel pri tebi uteh

Govor dr. Korošca ob odprtem grobu dr. Kreka.

Predragi prijatelj! Kadar si zbral okrog sebe svoje prijatelje, redno si jih vedel z onim svojim veselim glasom vneti in navdušiti za vse, kar je lepo. Nikdar ti ni zmanjkalo besed, da si bodril in vzpodbujal nas, tvoje prijatelje. Danes pa, ko je zbrana okrog tebe toliko ljudstva, danes nimaš za nas besede? Danes molčiš? Kaj se je zgodilo s teboj, prijatelj? Kaj se je zgodilo s teboj, ki si tako ljubil zrak, široki svet, visoke gore? Kaj se je zgodilo s teboj, ki si tako cenil in ljubil svobodo? Tebe so položili v to ozko rakev, spustili so te v to tesno, globoko jamo in zdaj te hočejo pokopati. Mi slišimo, kako nam kličeš: Miserere mei, miseremini saltem

in ljubezni, je našel v tebi dragega brata. Ti si vedel, kaj je trpljenje, sam si izkušal bridkosti, a imel si usmiljeno srce in si pomagal, kjer si le mogel pomagati. Razdal si vse, kar si imel, za sebe nisi skrbel nikoli. Posvetnega blaga nisi zbiral in ga nisi hotel. Ubog si ostal, dokler si živel, ubog si bil sedaj, ko si umrl, nesebičen vse svoje življenje in požrtvovalen. Tako velik stojiš pred nami. Božji Sodnik ti bo poplačal tvoja dela, kar si storil med nami; božji Sodnik ti bo poplačal tvoja dela, ki si jih izvršil v ljubezni do bližnjega.

V tej svoji veliki ljubezni pa si se obrnil tudi do najrevnejšega med revnimi, do svojega milega, ljubelega slovenskega naroda. Videl

si, kako ta naš naš narod trpi, čutil si z njim in zato si ga še bolj iskreno ljubil. Videl si njegovo uboštvo, zato si mu skrbel za kruh; videl si njegovo zanemarjenost, zato si mu skrbel za prosveto in omiko. Še več! Videl si, da je tvoj narod vkovan v verige, da je tlačan, da ni prost med drugimi prostimi narodi. Posebno si to videl in spoznal v nedavno minulem času, ko se je postavil ves svet proti nam, ko so nas z bajoneti gonili skozi podivjano drhal, ki je pljuvala na nas, nas psovala in suvala, ko so naši najboljši možje ginevali v ječah. Takrat si izprevidel, kaj je trpljenje pod tujim jarmom. In v teh težkih, žalostnih časih ti je vstala misel za osvoboditev našega ubogega naroda. Jasna in

lepa je bila tvoja misel. Videl si, da je naš jugoslovanski narod v tem velikem splošnem krvavenju postal zrel, da se osamosvoji, da si ustvari svojo lastno, neodvisno državo, da otrese s sebe tuji jarem. In ko si to spoznal, si vrgel vse strankarske okove raz sebe ter poiskal vezi, ki vežejo celokupni jugoslovanski narod. Hitro si začel delati, hitro, da uresničiš to svojo veliko idejo. Mi, ki smo bili s teboj, vemo, kako si gorel za uresničenje te misli, kako si neutrudno pridobival prijatelje, kako si vedno širil naš krog, in kako si vedel razpršiti vse predsodke. Tvoja ideja je rastla med nami in se širila. Polni zaupanja smo zrl v bodočnost, da se uresniči naša osvoboditev.

Ob pogrebu dr. Kreka. — 1. slika: Oficijelni udeleženci; spredaj poslanci Fr. Stanek (Čeh), vitez Počučnik, dr. Korošec. — 2. slika: Duhovščina ob odprtem grobu. — 3. slika: Dr. Korošec govori poslovenilni govor za rajnkim. — 4. slika: Voz s kresto pred pokojnikovo vilo na Martinovi cesti.

Fotografične slike dr. Krekovega pogreba se dobe po 40 vin. v trafiki Soukal, Ljubljana, Pred škofijo.

Pa kaj si nam storil! Takrat, ko smo te najbolj potrebovali, ko so se nam stavile nasproti največje težave in ovire, takrat, ko hočejo tujci navaliti na nas novo trpljenje, greš in nas zapustiš! Tvoja smrt nam bo rodila nove neprijatelje, ki skrito rujejo proti nam in nam stavijo ovire, da bi se nam ne uresničila tvoja velika ideja. Zato vzdihujemo

Iz št. Martina pri Slov. Gradcu. Naši najmlajši sotrudniki na polju dobrodelnosti, ki so z igrama „Sirota“ in „Snežulčica“ pridobili 400 kron za revne in lačne otroke ter v prid učiteljem-invalidom.

ob tvojem grobu, ker si nas ravno sedaj, ko te najbolj potrebujemo, zapustil ravno ti, v katerega smo najbolj zaupali.

Toda, bratje in sestre, na grobu dr. Kreka ne smemo vzdihovati. Iz groba slišim glas: Levate capita vestra, ecce enim appropinquat redemptio vestra. — Dvignite glave, ker se približuje vaše odrešenje. Roko v roki hočemo stopati svojo pot naprej, da dosežemo zedinjenje jugoslovanskega naroda. Bodite složni, odločni, dosledni, da dosežete veliko idejo svojega naroda. To velja za nas vse, to velja posebno pa tudi za nas, ki smo narodu odgovorni za svoje delo.

Mi slišimo glas iz groba in sprejememo tukaj pred celim narodom tvojo oporoko.

Predvsem, mi najožji tvoji prijatelji iz Jugoslovanskega kluba hočemo zastaviti vse svoje sile, da se uresniči tvoja ideja jugoslovanske države. Srbi, Hrvati in Slovenci se hočemo skupno bojevati za to veliko idejo.

Prijatelj! Bog ti daj pokoj in mir, večna luč naj ti sveti, prijatelj! Z Bogom!

V. Bitenc-Radoš:

Vseh vernih dan.

Izza težkih zaves —
mračnih oblakov sivih
vzplapolal je kres
svetlih plamenov živih.

Cvetje jesensko na grobih
k tlom je tiho klonilo;
„Usmili se rajnih, ubogih“ —
ljudstvo je vroče molilo.

V tuje kraje neznane
šla je tiha molitev . . .
„Pokoj zaceli naj rane
njim, ki so naša daritev . . .“

Domače stvari.

Naš vsakdanji kruh. Naš Gospod nas je učil, da molimo za vsakdanji kruh, ne za meso, ne za druga živila, samo za kruh. Iz tega sledi, kar potrjuje tudi izkušnja, da vsebuje

kruh, kar smo preskusili v vojnem času. Dober kruh ima gladko rjavo skorjo, sredica je prožna in enako gosta, nima kepice surove moke v sebi, ne zajca. Reže se lepo enako, se ne trže v kose.

V ravno pečnem kruhu ne sme biti več kakor 45⁰/₀ vode. Redilne snovi v kruhu so: maščobe, soli, ogljenci, beljakovine in škrobovina.

Pšenica ima relativno največ beljakovine, za njo pride oves, rž, ajda, koruza, riž. Največ maščob imata oves in koruza, potem ajda, ječmen, pšenica, riž, ki pa ima največ škrobovine, za njim pride pšenica, rž, koruza, ječmen, ajda, oves.

Soli in mineralij ima oves največ, riž najmanj. Kalija je največ v pšenici in koruzi, v ajdi in v rži je največ železnatega oksida.

Koruza in oves sta pri nas premalo uvaževana, po svoji sestavi sta zelo močno živilo, ovsen kruh, juha, kaša, koruzne jedi okrepe otroke in odrastle. Po škotskem in Angleškem uživajo mnogo jedi iz ovsca; dobro bi bilo, da bi se pridelalo pri nas zopet več ovsca in napravljalo iz njega ovseno kašo (ali riž), ki nadomestuje laško pšeno ali riž. Tako bi imeli dosti bolj redilno jed in mnogo denarja bi ostalo doma. Seveda bi ne smel biti v času miru naš oves dražji od laškega riža . . . Ovsen kruh je okusen in redilen.

(Konec prih.)

Hčerka: Mama, kaj delaš?
Mati: Vidiš — stepam jajčni sneg.
Hčerka: Ali so jajčka od zimskih kokoši?

kruh vse, kar je človeku najbolj potrebno in tudi v najbolj primerni obliki; vsled tega smo prenesli pojem »kruh« na vse, kar spada k potrebam vsakdanjega življenja. Kruh uživaš lahko vsak dan in vsak čas, ob samem kruhu se preživi dosti ljudi — ako imaš vsega in nimaš kruha — čutiš, da ti manjka nečesa. Revežu je kruh glavna jed, bogatinu je kruh potreba, kakor je potrebno vsem ljudem sonce, ki ga ne more nadomestiti elektrika. Znana je pravljica o grofu, ki je povabil imenitnike mejnih gosposčin k sebi na obed. Postregel jim je bogato — samo kruha ni bilo na mizo. Gostje so se čudili in eden njih je dal temu izraz: »Mi smo lačni poleg vina in pečenke . . .« Grof je peljal svoje goste k oknu in jim pokazal poteptana polja rekoč: »Ako veste, da ne morete živeti brez kruha, zakaj ne varujete kmeta, ki nam ga prideluje?«

Z besedo »kruh« označimo splošno pecivo, ki je zamešeno iz zmlatega žita, kvasu, vode in začimb. Redilne snovi, ki so v moki, posebno škrobovina, se ustavljajo želodčnemu soku, prebava se omogoči s tem, da jih razprosti delovanje kvasu in vročine pri peki, kar se dogaja potom cele vrste kemičnega razkrajanja. Ob sodelovanju teh faktorjev se razprosti sladkor v moki, nato se spremeni sladkor v kislino in alkohol, škrobne luskinke razpokajo, škrob se sprime z vodo in nastal je pop. Vsled vročine in pečenja se izgubi večinoma alkohol in se sprevržejo dušične snovi v moki.

Da je kruh zdrav in tečen, mora biti dobro prežeten, ne preslan, dobro izhojen — in glavno: dobro prepečen — kruh, ki ni dobro prepečen je bolj težak.

Slabo pečen kruh je vzrok mnogih bolezni. Ne jej nikdar vročega in mokrega! Sveži kruh se stisne v kepo, ki se ne da presliniti, tako otežuje prebavo. Kruh je podvržen boleznim, ki se razvijajo vsled slabe moke, slabe peke, umazanosti pri gnetenju in peki, vlažne shrambe. Kruh postane slajast, t. j. se vleče, kipi, plesni. Tudi slabo drožje pokvari

Ne pozabimo - 7. vojno posojilo!

Framydol je sredstvo, ki pomlađa rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi bleča lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetej 55 vin. ved.)

Naroča se pri:

IVAN GRODICH, drogerija pri angelu, BRNO št. 365, Moravsko.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR.